

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

- 1 – Λ [Η Ελλάδα ...κατά 70 % περίπου]
- 2 – Λ [η αμερικανική εταιρεία Ούλεν...]
- 3 – Λ [Με τη διχοτόμηση της δραχμής το 1922 το κράτος απέκτησε 1.200.000 δραχμές]
- 4 – Σ
- 5 – Σ

A2.

ΕΑΠ: σελ. 153 [Η ελληνική κυβέρνηση... οριστική στέγαση] και σελ.156 [Η ΕΑΠ λειτούργησε... πρόσφυγες.]

Κλήριγκ : σελ.54 [Στο εξωτερικό εμπόριο ... και θετικά στοιχεία]

υπηρεσία Παλινοστήσεως και Περιθάψεως: σελ. 143 [Οι συνθήκες που βρήκαν... δρόμο της προσφυγιάς]

Οργανισμός: σελ. 140-141 [Τον Ιούλιο του 1914..γεωργικό κλήρο]

A3. Σελ. 249 [Λίγες μέρες πριν από τη ρωσική κατοχή... χριστιανών και μουσουλμάνων] και σελ. 251 [Παράλληλα με τον παν-ποντιακό αγώνα... πολιτικών εξελίξεων]

A4. Από Βουλγαρία : σελ. 137 [Οι πρώτοι Έλληνες... μακεδονικός αγώνας] και σελ.140 [Παράλληλα...υπογραφή της συνθήκης]

Από Ρωσία : σελ. 137 [την εποχή αυτή ... ελληνικής κυβέρνησης] και σελ .140 [την περίοδο...και Ρώσοι]

A5. Σελ.161 -2 [Η συμφωνία ολοκληρώθηκε ... και του 1933]

B1.

Με το Σύνταγμα του 1864 πραγματοποιήθηκε πολιτειακή μεταβολή, αφού ως πολίτευμα ορίστηκε η βασιλευομένη δημοκρατία αντί της μέχρι τότε συνταγματικής μοναρχίας.

α) Παρά την έντονη αντίδραση του βασιλιά Γεωργίου Α΄, η Εθνοσυνέλευση επέβαλε την αρχή να προέρχεται η κυβέρνηση από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αυτό που δεν ορίστηκε με σαφήνεια, διότι θεωρήθηκε αυτονόητο, ήταν ότι ο βασιλιάς όφειλε να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής. Ο Γεώργιος εκμεταλλεύτηκε αυτήν την ασάφεια, για να διορίζει κυβερνήσεις της αρεσκείας του μέχρι την ψήφιση της αρχής της

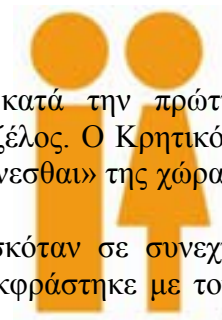
δεδηλωμένης το 1875. Η ιδέα ανήκε στον τότε νέο πολιτικό Χαρίλαο Τρικούπη. Ο Τρικούπης στο άρθρο του «Τις πταίει;» που αποτελεί πρωτογενή πηγή καταγγέλλει τις συνθήκες που κατά τη γνώμη του επικρατούσαν πριν την επιβολή της αρχής της δεδηλωμένης. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι μετά το 1868 οι κυβερνήσεις του Βούλγαρη, του Ζαΐμη και του Δεληγιώργη δεν προέρχονταν από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία όπως όριζε το σύνταγμα, αλλά αποτελούσαν κυβερνήσεις μειοψηφίας, κυβερνήσεις προσωπικές, που δεν είχαν αναδειχθεί από την ψήφο του λαού. Συνεχίζει τονίζοντας ότι εφόσον οι κυβερνήσεις αυτές δεν ήταν εκλεγμένες από το λαό, οι πολίτες δεν ευθύνονται για την κακή διοίκηση και τη διαφθορά κατά την εκλογική διαδικασία. Οι κύριοι υπαίτιοι της κατάστασης αυτής ήταν όσοι Υπουργοί καπηλεύτηκαν την ασάφεια του συντάγματος ως προς το δικαίωμα του βασιλιά να διορίζει και να παύει Υπουργούς. Ο Τρικούπης παραθέτει μάλιστα τον αριθμό των βουλευτών που διέθετε στη Βουλή ο καθένας από τους τρεις προέδρους - ο Βούλγαρης είχε 12, ο Δεληγιώργης 7 και ο Ζαΐμης 25 - και συνεχίζει καταγγέλλοντας ότι τους παραχωρείται από τον βασιλιά το δικαίωμα να διαλύουν τη Βουλή όποτε θέλουν και όλα τα υπόλοιπα μέσα που χρειάζονται για να επηρεάσουν τα εκλογικά αποτελέσματα υπέρ τους. Στο τέλος του άρθρου του υπογραμμίζει την ανάγκη να επαναστατήσει ο λαός σε περίπτωση που δεν σχηματίζονται κυβερνήσεις από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ο Τρικούπης υποστήριξε δημόσια ότι μόνη λύση στο πρόβλημα της πολιτικής αστάθειας ήταν η συγκρότηση δύο μεγάλων κομμάτων εξουσίας, σύμφωνα με το πρότυπο της Αγγλίας. Για να καταστεί αυτό δυνατόν, έπρεπε ο βασιλιάς να αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μόνο σε πολιτικό ο οποίος σαφώς είχε τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών.

β) Το γεγονός ότι η εντολή σχηματισμού κυβέρνησης δινόταν μόνο σε πολιτικό ο οποίος σαφώς είχε τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών θα στερούσε από τα κόμματα μειοψηφίας τη δυνατότητα να σχηματίζουν κυβέρνηση, θα τα ωθούσε σε συνένωση με τα μεγάλα και θα είχε ως αποτέλεσμα σταθερότερες κυβερνήσεις πλειοψηφίας. Ο βασιλιάς, υπό την πίεση της αντιπολίτευσης και του επαναστατικού αναβρασμού του λαού, υιοθέτησε τελικά την άποψη του Τρικούπη, η οποία αποτελεί τομή στην πολιτική ιστορία της χώρας, καθώς οδήγησε σε μεταβολή του πολιτικού τοπίου. Όπως προκύπτει και από το απόσπασμα από το λόγο που εκφώνησε ο ίδιος ο βασιλιάς στις 11 Αυγούστου 1875 στη Βουλή και το οποίο αποτελεί πρωτογενή πηγή, ο Γεώργιος, αφού υπογραμμίζει το σεβασμό της κυβέρνησης του στο δικαίωμα του λαού για την εκλογή βουλευτών, τονίζει ότι με τον ίδιο τρόπο θα σεβαστεί τα δικαιώματα των βουλευτών. Επίσης απερίφραστα δηλώνει ότι αναγνωρίζει ως προνόμιο αλλά και καθήκον των εκλεγμένων από το λαό βουλευτών να σχηματίζουν κυβέρνηση μόνο σε περίπτωση που διαθέτουν τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής. Υποστηρίζει μάλιστα ότι θεωρεί απαραίτητη την εφαρμογή της αρχής της δεδηλωμένης για την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Το διάστημα μεταξύ 1875 και του 1880 αποτελεί μεταβατική περίοδο. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1884, τα δύο μεγάλα κόμματα, του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη, έλεγχαν το 92,2% των εδρών στο Κοινοβούλιο. Το κοινοβουλευτικό σύστημα και ο δικομματισμός θεμελιώθηκαν.

B2. Κυρίαρχη προσωπικότητα στην ελληνική πολιτική σκηνή κατά την πρώτη εικοσαετία του 20ου αιώνα αποτέλεσε αναμφίβολα ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Ο Κρητικός πολιτικός σφράγισε τόσο έντονα με την παρουσία του το πολιτικό « γίνεσθαι» της χώρας ώστε δίκαια να γίνεται λόγος για την επιβολή του «βενιζελισμού»

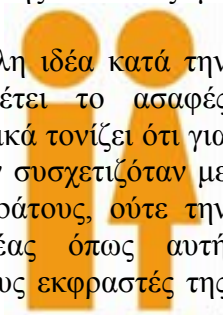
α) Στην περίοδο 1910-1922, κατά την οποία η Ελλάδα βρισκόταν σε συνεχή πολεμική ετοιμότητα, εμφανίστηκε μια νέα πολιτική αντίληψη, που εκφράστηκε με τον

Ελευθέριο Βενιζέλο και ονομάστηκε συνοπτικά «βενιζελισμός». Είναι δύσκολο να ορίσουμε με λίγα λόγια τι ακριβώς ήταν αυτή η πολιτική, στον οικονομικό όμως τομέα φαίνεται ότι ο βενιζελισμός θεωρούσε το ελληνικό κράτος ως μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης του ελληνισμού. Το ελληνικό κράτος έπρεπε, δηλαδή, να επιδιώξει την ενσωμάτωση του εκτός συνόρων ελληνισμού και, με ενιαία εθνική και κρατική υπόσταση, να διεκδικήσει τη θέση του στον τότε σύγχρονο κόσμο. Αυτό προϋπέθετε όχι μόνο θεσμικό εκσυγχρονισμό, που θα καθιστούσε το κράτος αποτελεσματικό και αξιόπιστο αλλά και γενικότερη προσήλωση στην ιδέα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων του έθνους. Σχετικά με αυτά ο Θανάσης Διαμαντόπουλος στο έργο του «Ελευθέριος Βενιζέλος, Από την τουρκοκρατούμενη Κρήτη στον Εθνικό Διχασμό», που αποτελεί δευτερογενή πηγή, αναφέρει ότι ο βενιζελισμός κατά την πρώτη του φάση, την περίοδο της Ανόρθωσης, επεδίωκε την πάταξη της οικογενειοκρατίας, την απαλλαγή από τοπικά ή κομματικά συμφέροντα, τη δημιουργία ενός κράτους δικαίου, τον εκσυγχρονισμό της διοίκησης, της κοινωνίας και της οικονομίας, την επίτευξη ενός κοινού στόχου για τα εθνικά ζητήματα και τέλος τη δημιουργία μίας Ελλάδας με ευρύτερα σύνορα και αστικές μορφές οικονομικής δραστηριοποίησης που να μπορεί να ενσωματωθεί στη δυτική οικονομία.

β) Ο Βενιζέλος δεν ήταν μόνος στη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης των νέων επιλογών. Συσπείρωσε γύρω του μια δραστήρια αστική τάξη που εξακολουθούσε ακόμα να πλουτίζει σε όλη τη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου και που φιλοδοξούσε να κυριαρχήσει και πολιτικά στο χώρο όπου άπλωνε τις οικονομικές της δραστηριότητες. Κατά τη περίοδο αυτή υπήρχε ακόμα ισχυρή ελληνική οικονομική παρουσία στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στη λεκάνη του Δούναβη και στο εσωτερικό της Ρουμανίας, στον Πόντο και τα μικρασιατικά παράλια, στη Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη, τη Θεσσαλονίκη, την Αίγυπτο, το Σουδάν, την Αλεξάνδρεια. Όλος αυτός ο πλούτος μπορούσε να διασφαλιστεί μόνο μέσα από τη δημιουργία ενός ισχυρού εθνικού κέντρου, μιας περιφερειακής δύναμης ικανής να παρεμβαίνει και να προστατεύει τα συμφέροντα των πολιτών της. Επρόκειτο για ένα αίτημα αρκετά κρίσιμο, σε μία εποχή κατά την οποία πολλά εθνικιστικά κινήματα έκαναν αισθητή την παρουσία τους. Η Κ. Τσουκαλά στο έργο της «Εξάρτηση και αναπαραγωγή», που αποτελεί δευτερογενή πηγή, συμπληρώνει για τη στάση των Ελλήνων της διασποράς κατά την περίοδο αυτή ότι τάχθηκαν όχι μόνο υπέρ της πολιτιστικής και οικονομικής επέκτασης της Ελλάδας, αλλά υποστήριξαν οικονομικά και τη στρατιωτική οργάνωση των ατάκτων που μάχονταν στα πλαίσια του Μακεδονικού Αγώνα στη Μακεδονία εναντίον των Βούλγαρων. Ο ανταγωνισμός των βαλκανικών λαών, αφορούσε πλέον τις ισχυρές δυνάμεις της Κεντρικής Ευρώπης και έπρεπε να ενεργοποιηθούν για να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Αυτά θα διαφυλλάτονταν μέσα από τη μεγαλύτερη κατά το δυνατό προσάρτηση εδαφών. Ο Βενιζέλος λοιπόν το 1910 βρήκε αρωγό στην ευόδωση του βενιζελισμού τους μεγαλοαστούς της διασποράς, οι οποίοι είχαν ήδη προσανατολιστεί στην ανάγκη να στρέψουν την οικονομική και πολιτική τους ισχύ υπέρ της διεκδίκησης των εθνικών συμφερόντων. Η Μεγάλη Ιδέα και οι προϋποθέσεις της – ο εκσυγχρονισμός του κράτους – αποτέλεσαν ισχυρά ιδεολογικά, πολιτικά και οικονομικά ερείσματα για τη διεκδίκηση της Μεγάλης Ελλάδας με πιθανότητες επιτυχίας.

γ) Για να γίνει πιο σαφής η διάσταση που είχε λάβει η Μεγάλη ιδέα κατά την περίοδο της ανόρθωσης ο Θανάσης Διαμαντόπουλος αντιπαραθέτει το ασαφές περιεχόμενό της για την παραδοσιακή πολιτική ολιγαρχία. Χαρακτηριστικά τονίζει ότι για τους υποστηρικτές της παλαιοκομματικής πολιτικής η Μεγάλη ιδέα δεν συσχετιζόταν με άλλους στόχους και δεν προϋπέθετε ούτε τον εκσυγχρονισμό του κράτους, ούτε την επίτευξη διεθνών συμμαχιών. Η διαφορά της Μεγάλης Ιδέας όπως αυτή νοηματοδοτήθηκε από το Βενιζέλο σε σχέση με τους συντηρητικότερους εκφραστές της

ήταν ότι αυτή τη φορά δε χρησιμοποιήθηκε για τον αποπροσανατολισμό της ελληνικής κοινωνίας.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στα χρόνια αυτά της μεγάλης προσπάθειας οι προϋπολογισμοί του κράτους ήταν συνήθως πλεονασματικοί. Το 1911 τα έσοδα του προϋπολογισμού ήταν 240.000.000 και τα έξοδα μόνο 181.000.000 δραχμές, παρά τις αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες.

